ות זיפו, תקציב כפול הוצא במירמה - הכל בשמה של הדת

חינוך או בתי עבדים?

הזכות ליהנות מהכנסות אלה, ניתנה גם היא לגני־הילדים של אגודת ישראל.

האנשים שהעניקו את הזכויות המיוחדות הללו לגני־הילדים של אגודת ישראל לא התייחסו ברציונות למתנות אלה. שהרי לפני שבע שנים היה מספר גני־הילדים שברשות אגודת ישראל כה זעום וקטן, שניתן היה למנותו בעשר אצבעות. בסערת המקח וה־ממכר הקואליציוני נראה ויתור כה פעוט, עבור קולות אגודת ישראל בכנסת, כדבר של מה בכך.

אולם באגודת ישראל עצמה לא ראו ב־ויתורה של המדינה לרשת־החינוך העצמאי ענין של מה בכך. מספר אנשים ונשים, ש־למרות חרדותם והתענינותם בעניינים רוח־ניים בלבד, לא היו תלושים כלל מהמציאות החומרית. הם הבינו כי גם חינוך הוא ביז־נס. הם הריחו מיד כי במקום בו אין כל פיקוח מגבוה, אליו זורמים כספים מכל ה־צדדים, סמונות הזדמנויות זהב. וכך, בסיס־מאות יפות ונוגעות ללב היהודי, על הצלח תינוקות רכים מצפרני החינוך החילוני, הר־קם העסק של ארגון מוסדות ילדים של נשי אגודת ישראל.

★ ★ ★

עבודה זולה

במדינת ישראל יש צורך ברשיון כדי למכור דברי־סידקית מעל עגלה ב־רחוב. במדינת ישראל יש צורך ברשיון כדי לנהל חנות מכולת. אולם במדינת ישראל אין כל צורך בשום רשיון שהוא כדי לנהל גני־ילדים. באופן מעשי יכולה כל חברה מסחרית, באם תתכסה באיצטלה של ארגון סוב־לב, להקים גני־ילדים, לנהלם באמצעים שאיש לא יתהה על קנקנם, ובאמצעות אנ־שים שאיש לא יבדוק את הכשרתם לכך.

ארגון הגנים של נשי אגודת ישראל לא היה אפילו עסק מפלגתי. לא אגודת ישראל היא שהקימה את רשת הגנים. היה זה עסק פרטי בהחלט של משפחה ענפה, אשר שם אגודת ישראל נתן לה את האפשרות לפתח את עסקי החינוך שלה. רשת־הגנים של נשי אגודת ישראל לא היתה אלא רשת־החינוך הפרטית של משפחת שלזינגר.

הגברת בלה שלזינגר היא יהודיה כשרה ויראת־שמים. כבתו של הרב יעקב רוזנהיים — הישיש יליד פרנקפורט, שיסד את אגודת ישראל ומשמש כנשיאה וכסמכות ה־גבוהה ביותר במפלגה — היה זה רק טבעי שהיא נחונה בחוש־מנהיגות שאיפשר לה לעמוד בראש ארגון נשי אגודת ישראל.

קשה לתאר שכאשר עמלה הגברת שלזינ־גר להקים מוסדות ילדים ולפתח את רשת־החינוך שלה, עמדה מול עיניה המטרה ה־חומרית. הסכנה הגדולה, שילדים רכים, בנים למשפחות חרדות, יצטרכו חס וחלילה לבקר במוסדות־חינוך דתיים ממלכתיים, היא שדח־פה אותה לפתח את רשת־החינוך של אר־גונה.

כאשה אחראית, ידעה הגברת שלזינגר לא להפקיר את המוסדות שהקימה בידי זרים. היא הפקידה אותם בידיים אמונות מאד — ידי בני משפחתה. את מזכירות הארגון קיבל צעיר חרדי בשם יעקוב רוט, שלא היה אלא חתנה של הגברת שלזינגר. חתן אחר של הגברת שלזינגר קיבל לידיו הנהלת מוסד בפתח־תקוה. חתן שלישי זכה במוסד חינוכי בבני־ברק.

בנה של הגברת שלזינגר, זאב („וולפי") שלזינגר, יצא בשליחות הארגון לארצות־הברית, על מנת לנהל את מסע השנור של הארגון שם. בתה הרזקה של הגברת שלזינ־גר זכתה לקבל את הגן היפה ביותר של הארגון, הגן היחידי הנמצא בתל־אביב עצמה.

אולם אפילו משפחתה המסועפת של הג־ברת שלזינגר לא יכלה להדביק את קצב ההתפתחות של מוסדות הילדים. היה צורך לשכור גננות ועובדות. לא היתה זו משימה קשה; נמצאו בנות חרדות במספר מספיק, אשר הוריהן לא היו מרשים להן לעבוד בשום מוסד אחר, מלבד מוסדות דתיים.

בנות אלה לא היו גננות מוסמכות. הן סיימו סמינר פנימי של אגודת ישראל, חל־קן עבר קורסים מזורזים כדי להורות ב־גנים. בנות תמימות אלה נכנסו לעבודה, מתוך אמונה שהן תעבודנה במוסדות־חינוך, בתנאים המקובלים. עבר זמן קצר בלבד עד שנוכחו לדעת כי, למעשה, מתנהל בהן משהו המזכיר מאוד סחר־עבדים.

★ ★ ★

זיופים ורמאות

גננת שהתקבלה לעבודה לא הוס־תמה על שום חוזה־עבודה, לא הובטחו לה שום זכויות. לעומת זאת היה עליה לח־תום על מכתב, לפיו היא מוותרת מראש על כל תביעה שתהיה לה נגד הארגון. אותו מכתב קבע כי היא עובדת זמנית בלבד; שעם תום שנת־הלימודים היא מפוטרת ב־אופן אוטומטי; שהיא מוותרת על כל טענות ומענות בקשר לפיצויי־פיטורים. עוד לפני שהחלה לעבוד היתה הגננת חייבת להגיש מכתב־התפטרות, שהארגון היה רשאי להש־תמש בו בכל עת. היא התחייבה לא להיות חברה בשום ארגון מקצועי שיגן על זכו־יותיה.

תמורת זאת קיבלה הגננת משכורת שלא עמדה בשום יחס למשכורות שקיבלו גננות בגנים אחרים. למרות שמשרד החינוך הקציב לגנים של נשי אגודת ישראל אותם סכומים שהקציב לגנים אחרים, לא הגיעו סכומים אלה מעולם אל הגננות. משרד החינוך הק־ציב סכומים לכיסוי 12 חודשי השנה; הג־ננות קיבלו משכורות ל־11 חודש בלבד.

כל גננת היתה צריכה להיות גם המנהלת המשקית של הגן אותו ניהלה. עליה היה לגבות תשלומי הורים מדי חודש בחודשו, ולהעבירם למשרד הארגון. אם חל עיכוב כלשהו בתשלומי ההורים, היו סכומים אלה מנוכים באופן אוטומטי ממשכורתה הדלה של הגננת. ואם גן־הילדים מנה בתחילת השנה 35 ילד, היתה הגננת חייבת להעביר במשך כל השנה תשלומי הורים עבור 35 ילד. אם במשך השנה פרשו מספר ילדים מהגן, היתה הגננת חייבת להשלים ממשכור־תה היא את הסכום החסר.

לאן זרמו הכספים? על כך אין איש יודע. לא היה כל פיקוח רשמי — לא של משרד החינוך ולא של אגודת ישראל — על ה־נעשה בגני־הילדים. יחד עם הגברת שלזינגר ניהלה את רשת הגנים יד־דתה, עסקנית ב־שם עליזה בינק. בעלה של הגברת בינק היה גם מבקר־החשבונות של הארגון.

במצב זה, בו היתה כל גננת תלויה לשבט או לחסד בידי מזכיר הארגון יעקוב רוט, שהטיל מוראו על כל הגננות באמצעים ה־שטופים של עיקול משכורות וגישול גננות שהעזו לפצות פה נגד התנאים השוררים בארגון, היו הגננות מכשיר בידי המזכיר.

באמצעותן, למשל, יכול היה לזייף רשי־מות כדי לקבל הקצבות גדולות יותר הן ממשרד החינוך והן ממשרד הסעד. מספר גננות נאלצו להוסיף על המספר האמיתי של התלמידים שביקרו בגניהן, כדי שהארגון יוכל לקבל הקצבה ממשלתית גדולה ותר. המעניין הוא, שהגננות שניפחו את מספר הילדים בגניהן היו צריכות לשלם לקופת הארגון תשלומי הורים לפי מספר הילדים המנופח.

היה בידי הארגון גם אמצעי אחר לקבלת הקצבות בסכום גדול יותר. לא היה שום פיקוח על כך שילדים מגיל חמש, שקיבלו הקצבות ממשרד החינוך, לא יכללו גם ב־רשימת הילדים מתחת לגיל חמש, שקיבלו הקצבות ממשרד הסעד, ולהיפך.

★ ★ ★

אסיר להתארגן

במצב עניינים זה, אין כל פלא כמעט שארגון גני־הילדים של נשי אגודת יש־ראל שיגשג ופרח. בני משפחת שלזינגר קיבלו משכורות מנופחות, רכשו עוד ועוד מוסדות ובנינים כדי להגדיל את מחזור ה־עסקים.

לפני חצי שנה ניסו הגננות להתארגן ו־לתבוע זכויות המגיעות לכל גננת בארץ; הן הקימו תא מיוחד, הצטרפו לארגון המו־רים של אגודת ישראל, שם הוקמה ועדה מיוחדת להטבת תנאי עבודתן.

יעקב רוט חיסל התארגנות זו באמצעים פשוטים. הוא הכריח את הגננות לחתום על הצהרה, שאין להן כל שייכות לארגון ה־מורים, פיטר את הגננות המתמרדות, שלח לגני־הילדים גננות טירוניות במקום גננות ותיקות, שעבדו במשך שנים בארגון. הגננות המתמרדות לא רק שלא זכו לפיצויים, אלא שגם משכורתן עוקלה ולא שולמה.

רק בהתערבות מועצת גדולי התורה ה־קבלה הוראה להחזיר את הגננות המפוטרות. אולם יעקוב רוט לא קיים הוראה זו, סירב בתוקף להחזיר לעבודה גננות מפוטרות.

פחדן של הגננות היה כה גדול, שכאשר החל משרד החינוך עצמו להתערב בפרשה והזמין את הגננות לבירור, פחדו הגננות להופיע מחשש פיטורין.

במשטר כפיה ועבודה זה, אין כל ספק שבראש וראשונה נפגמת רמת־החינוך במוס־דות־החינוך של נשי אגודת־ישראל. אין כל פלא שהתמרמרותן ודכאונן של הגננות ה־בטא ביחסן לילדים ולמוסדות אותם הן ניהלו.

★ ★ ★

ענין פנימי?

בועצת גדולי התורה, הרשות ה־עליונה של מפלגת אגודת ישראל, פסקה בין שאר ההחלטות שלה: „הגנו מחייבים את שני הצדדים שבמקרה של תביעות על איזה רקע שהוא, יובאו בצורה הוגנת ונאו־תה אך ורק לפני מוסדותיה המרכזיים הפ־נימיים של תנועת אגודת ישראל. אסור להם בשום אופן להוציא את הסכסוך לרחוב, דבר שגורם לחילול השם."

פחדה של מועצת גדולי התורה, מפני פיר־סום שערוריית הגנים של נשי אגודת יש־ראל, הוא מובן. למרות שהגנים הללו הם עסק פרטי, נושאים הם את שם אגודת יש־ראל, והמפלגה לא תוכל להסיר מעליה את האחריות למתרחש תחת חסותה. במשך שנים שתקו הגננות, שעה שמשפחה פרטית ביססה את עסקיה ושלטונה, בשם הדת, ה־חינוך־התורני ובשם אגודת ישראל.

עתה הן דורשות כי משטר־העבדים של משפחת שלזינגר, הנהנית מכספי משלם־ה־מיסים, יוחלף סוף־סוף במשטר ההולם את דרישות החינוך וההגינות של המאה ה־20. ואין זה עניין פנימי של אגודת ישראל בלבד.

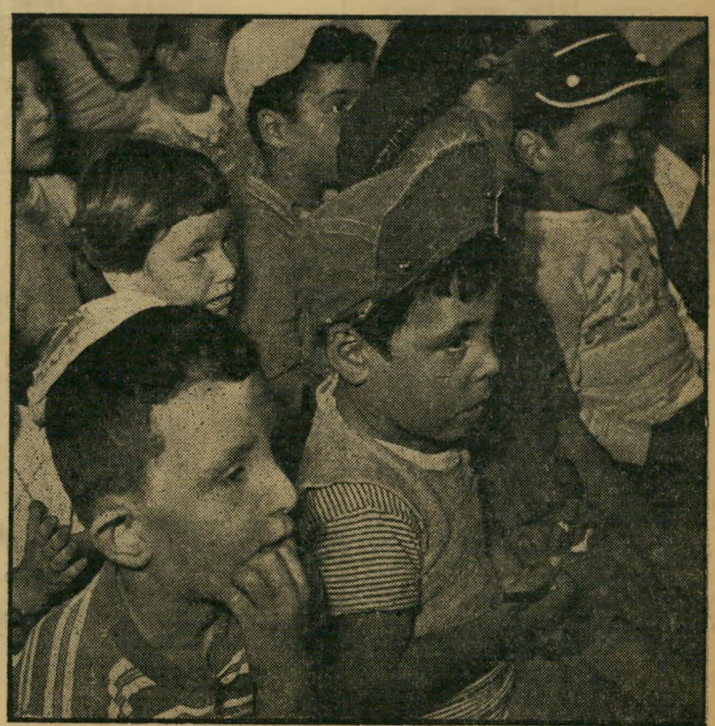

מי מחכך ילדים אלה?

אלה הם ילדים בסעון־חיום של נשי אגודת ישראל ביפו. רובם מקרים סוציאליים שבעזרתם קיבל הארגון כספים ממשרד הסעד ואף ניהל מסע שנור בחוץ־לארץ.

המנהלת

בלה שלזינגר, מנהלת רשת החינוך הפרטית של משפחת שלזינגר. כשהיא מאכילה זאטוט באחד ממוסדות הילדים של ארגונה. הגברת שלזינגר, שהיא סבתה ל־40 נכדים, דאגה להפוך את מוסדות החינוך למקור הכנסה משפחתי.